

Mobilisering for bærekraft – folkeopplysningens rolle!

- en workshop for spesielt inviterte i regi av NVL Norge i samarbeid med Stiftelsen Idébanken, 22. oktober 2007

Rapport v/Kirsten Paaby, Stiftelsen Idébanken

Målet med opplegget

Målet med å invitere til en nordisk workshop var å vurdere folkeopplysningens rolle i en bærekraftig utvikling og å komme med innspill til den nordiske konferansen om bærekraftig samfunnsutvikling i Odense i september 2008.

Konferansen i Odense er en oppfølging av en tilsvarende konferanse som ble avholdt i Oslo i 26. – 27. oktober 2006, der temaet folkelig medvirkning ble presentert som en viktig forutsetning ”for å sikre oppslutning om en offensiv miljøpolitikk og et levende lokaldemokrati.”¹

NVL-workshopen er også en direkte oppfølging av deltakernes anbefalinger som kom frem på konferansen i Oslo når det gjelder kunnskap for bærekraftig utvikling. Vi viser til det norske miljøverndepartementets rapport fra konferansen ”Mobilisering for miljø og bærekraft”². Her stod det blant annet følgende angående folkeopplysningen som arena for FNs utdanningstår:

- *Det fellesnordiske prosjektet Balanseakten og dets tre mål (de tre P’er: pedagogisk, praktisk, politisk) bør aktivt innføres i alle utdanninger og folkeopplysningssammenhenger. Balanseakten bør som planlagt utvikles til et nordisk bidrag til FN’s utdanningstår for bærekraftig utvikling*
- *Prosjektet bør gjøres kjent gjennom internasjonale nettverk og prosesser, med vekt på både det pedagogiske, praktiske og politiske aspektet. Målet om at Balanseakten de neste åtte år settes opp på ti internasjonale steder, vil synliggjøre at dette nordiske prosjektet inngår i en større internasjonal sammenheng.*
- *Sivilsamfunnet utgjøres av folk flest og organisasjoner og grupper som de danner. Sivilsamfunnets arbeid kan styrkes gjennom å samarbeide i felles fora, og ved klare rolledefinisjoner.*

Som grunnlag for arbeidet i workshopen 22. oktober presenterte lektor i miljøpedagogikk ved Danmarks Pedagogiske Universitet, Jeppe Læssøe ”12 veier til fremme av folkelig deltakelse”, der han presiserte at medborgeren må involveres og leverte et diskusjonsopplegg for hvordan man både lokalt og nasjonalt kan bidra til en videreutvikling av nærheten mellom befolkning og lokale/nasjonale myndigheter og her spesielt folkeopplysningens rolle. Læssøe satte bærekraftpedagogikken inn i en historisk sammenheng og tegnet opp et kart for arbeidet fremover ved å beskrive 3 ”hovedveier” som bør kombineres: Forbedre det eksisterende, revitalisering av den folkelige debatt som tar tak i dilemma og ambivalenser innen bærekraftarbeidet, samt gjøre bruk av IKT-nettverk. Se også vedlegg.

¹ Sitert fra daværende miljøvernminister Helen Bjørnøys forord til publikasjonen ”Synlige mål – synlige skritt” som Stiftelsen Idébanken utarbeidet i forkant av konferansen 2006

² Rapporten i sin helhet kan lastes ned fra

http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/rapporter_planer/rapporter/2007/T-1457-Mobilisering-for-miljo-og-barekra.html?id=456822

Kai Arne Armann, Stiftelsen Idébanken, understreket behovet for kunnskap om handlingsendring og informerte om FNs tiår for utdanning for bærekraftig utvikling (2005 – 2014). Det bør inspirere oss og gi muligheter for handling på mange plan. Han presenterte Idébankens "Bærekraftpil" - et pedagogisk verktøy som viser samspillet mellom utfordringene, arbeidsformer og strategi, samt bærekraftig utvikling som et samlende uttrykk for en felles visjon for samfunnsutviklingen, se www.agenda21.no. "Pilen" er utarbeidet som Idébankens bidrag til FN-tiåret for å sikre kontinuiteten i et langsiktig strategisk arbeid.

Han introduserte også den nordiske kampanjen Balanseakten, herunder nettstedet www.balanseakten.no. Balanseakten går under mottoet synlige mål – synlige skritt, den skal inspirere til praktisk handling og vise frem konkrete eksempler på bærekraftig praksis innen formell og uformell utdanning/læring. Kampanjen er basert på de ulike delene av "bærekraftpila".

Carl Lindberg, Rådgiver til Svenska Uneskorådet angående FN-tiåret, informerte i sitt innlegg om arbeidet med FN-tiåret på internasjonalt nivå. I Kina begynner det og bli en stor interesse for tiåret. I Tyskland har Forbundsdagen tatt en beslutning om et eget "Decade-prosjekt" der man har lagt vekt på et samarbeid mellom politikken og sivilsamfunnet.³ I et internasjonalt perspektiv er det miljøsakene som preger bærekrafttenkningen, men Carl Lindberg ser en tendens til at det sosiale perspektivet langsomt styrkes. I Norden opplever han at landene arbeider og vektlegger arbeidet med bærekraftig utvikling svært forskjellig. Han etterlyser utdanningsministrenes engasjement, at de tar sin del av ansvaret og at Nordisk Ministerråd følger opp sin egen strategi.

Terje R. Johansen presenterte folkehøgskolenes prosjekt "Pedagogikk for de rike" som én måte at arbeide med bærekraftutfordringene på innen livslang læring, spesielt når det gjelder fordelingsperspektivet og vår del av avsvaret i den rike vestlige verden. Prosjektet er et resultat av folkehøgskolenes mangeårige arbeid med Nor-Sør problematikk og er blant annet inspirert av Paolo Freires frigjøringspedagogikk. Se også vedlegg og www.pedagogikkforderike.no

Ellen Stavlund presenterte publikasjonen "DEMOS – En antologi om magt, demokrati og aktivt medborgerskap i Norden" red. John Steen Johansen. Jeppe Læssøes artikkel "12 veje til fremme af den folkelige deltagelse" inngår i denne antologien under overskriften "Demokratisk fornyelse i Norden – en mobilisering for bærekraft?" Antologien er et resultat av arbeidet i den nordiske tenketanken av samme navn, som i politikk og praksis har forsøkt å kople viktige forskningsinnsatser innenfor de nordiske makt- og demokratiutredninger med den nordiske folkeopplysningens pedagogiske og praktiske kompetanse.

Med smakebiter fra Idébankens database holdt Mads B. Nakkerud et kort innlegg om borgeren som forbruker og de muligheter som finnes for å handle bærekraftig i sin hverdag. Han fortalte blant annet om skolebarna i den danske byen Kolding som snekret fuglekasser til byens parker, som derved ble kvit plagsomme stankelbenlarver – gourmet mat for stæren. Derved unngikk man bruk av miljøfarlige sprøytemidler, eksemplet har nå spredt seg til andre danske byer (les om flere eksempler på www.idebanken.no).

De 17 deltakerne i workshopen (se vedlegg) ønsker å arbeide videre med å utvikle og tydeliggjøre folkeopplysningens rolle og med å utforme et bidrag til workshop i Odense. Se underliggende punkter.

³ Det er laget et særnummer om Tysklands "Decade-project" i UNESCO today 2007, se www.unesco.de og www.decade.org

Proseszen

Workshopen vekslet mellom forberedte innlegg⁴ som nevnt ovenfor og kreative dialogprosesser deltakerne imellom. Dialogen baserte seg på innleggene, deltakernes erfaringer og var rettet mot workshopens to formål:

- Etableringen av en nordisk arbeidsgruppe som kan forberede en workshop inn mot Nordisk konferanse om bærekraftig samfunnsutvikling i Odense/Danmark 15.-17. september 2008
- Arbeide med en langsiktig strategi for voksnes læring innen feltet bærekraftig utvikling

I etterkant av innleggene reflekterte deltakerne seg imellom gjennom metoden "Speed-dialog på to rekker". Det som ble løftet frem i plenum etter speed-dialogen var følgende:

1. Studieforbundene trenger å finne nye kommunikasjonsformer og nye former for samhandling, det er en tendens til at "vi taler til oss selv for vår egen skyld". Det var et ønske om å komme tydeligere ut – inspirert av Balanseaktens oppfordring til å skape debatt og Jeppe Læssøe utfordringer til folkeopplysningen.
2. Det kom også frem et forslag om en nettside. Den kan fokusere på hva ulike studieforbund, folkehøgskoler og andre folkeopplysende instanser i Norden har gjort i praksis for å oppfylle Balanseaktens bærekraftsmål. Siden kan løfte disse praktiske eksemplene fram som muligheter til inspirasjon for andre. Dette forslaget ble nærmere utdypet mot slutten av workshopen, der vi så på mulighetene for å anvende den nettsiden som allerede eksisterer for Balanseakten.
3. Det var et forslag om å se på andre utdanningsinstitusjoner – hvordan kan man arbeide med gjensidig inspirasjon.
4. I tillegg var det noen som ga uttrykk for at det var viktig å se arbeidet i en historisk sammenheng som en del av en større prosess – for å gi rot og retning på arbeidet i fremtiden. Kunne man lage en "milepelsliste over alt det som er oppnådd siden 1970 innen arbeidet for en bærekraftig utvikling, det kan være en motivasjonsfaktor", ble det sagt.

I den andre halvdel av workshopen utforsket deltakerne mulighetsrommet for hhv workshop under Odensekonferansen og et langsiktig nordisk samarbeid om folkeopplysningens rolle i bærekraftarbeidet. Dette ble gjennomført i form av en SWOT-analyse der deltakerne arbeidet i tre grupper som så vidt mulig var sammensatt med representanter fra hvert av de skandinaviske land.

Temaet for SWOT-analysen var "Ny giv for folkeopplysningen med arbeidet for en bærekraftig utvikling". SWOT-analysen baserer seg både på en analyse av nåtiden – hva er styrker og svakheter, og en analyse av muligheter i fremtiden og det som kan true mulighetene. Følgende oppgaven ble stilt til gruppene: Del arbeidet i tre deler. Først bruker dere tre minutter hver for dere på styrker og svakheter her og nå. Deretter presenterer dere stikkordene for hverandre som grunnlag for gruppens felles syn. Videre gjør dere det samme med muligheter og trusler i fremtiden. Til slutt utarbeider dere hver for dere og sammen en prioritert liste over de tre viktigste mulighetene.

Følgende muligheter ble prioritert og presentert i plenum etter gruppearbeidet:

⁴ Vi viser til vedlagte foiler fra hhv Jeppe Læssøe, presentasjon av "bærekraftpila" og Balanseakten v/Kai Arne Armann Idébanken, Pedagogikk for de rike v/Terje R Johansen

- Konkurransen om gode eksempler og tiltak for utdanning for bærekraftig utvikling, premien kunne være et gratis opphold på bærekraftkonferansen i Odense. Å bruke konkurransen som et virkemiddel er et forsøk på å gjøre noe offensivt for å mobilisere folkeopplysningens institusjoner og deres representanter, slik at det ikke bare skal bli en kommunal konferanse
- Frem mot konferansen i Odense bygge bro mellom kommuner som sentral aktør i Agenda 21-arbeidet og folkeopplysningen og vise eksempler på at det går an og gir mereffekt.
- Vise at workshopen i Odense er en oppfølging av anbefalingene fra nordisk bærekraftkonferanse i Oslo oktober 2006, jamfør rapporten fra konferansen utarbeidet av Miljøverndepartementet i Norge
- Muligheter for samarbeid om tema, gode eksempler og eksperimenter og presentere disse for ulike opplæringsmiljøer. Eksperimenter er viktig å få frem, noen forsøker å gå nye veier, frembringer nye metoder
- Kople forskning med praksis
- Etterutdanning, der inngangen er gode eksempler som kan gi deltakerne et konkret bilde av hvordan man kan arbeide med bærekraftig utvikling i praksis, i tillegg demonstrere hvordan man kan arbeide med eksempler og eksperimenter i et pedagogisk forløp
- Synliggjøre ti-året ved hjelp av Balanseakten og gjennom konkret beskrivelse av praksis
- Virtuell folkehøgskole med kartlegging av aktiviteter som hører under Balanseakten, tilby skoler å tilslutte seg, kan gjøres som en del av den eksisterende nettsiden om Balanseakten – viktig at nettsiden blir interaktiv slik at debatten holdes i gang, mange folkehøgskoler er dyktige på formidling og kan engasjeres til å jobbe med dette.

Veien videre

”Skal vi benytte muligheten vi har fått for å lage en workshop på Odensekonferansen forutsetter det at det er noen praktiske eksempler som kan spilles inn” var appellen fra daglig leder Stiftelsen Idébanken Kai Arne Armann mot slutten av workshopen, jamfør også oppsummeringen av SWOT-analysen.

Deadline for å melde inn eksempler er 15. februar. (På det tidspunkt er det en del andre ”eksepertgrupper” møtes for å forberede konferansen). Deltakerne i workshopen ble oppfordret til at man har nasjonale treff i hhv Danmark, Sverige og Norge for å koordinere innspillene og sørge for at man har et mandat fra hhv studieforbund og folkehøgskoler.

Det var et forslag om å nedsette en redaksjons/koordineringsgruppe som tar imot innspillene. Stiftelsen Idébanken v/Kai A. Armann og Kirsten Paaby, NVL v/Ellen Stavlund tok ansvar for å følge opp dette.

Det legges til rette for et videre samarbeide som følger opp denne workshopen. Ellen Stavlund søker midler til dette for 2008.